

FANON

Frantz Fanon (1925-1961) 20 Haziran 1925'te Martinique adasında doğdu. Fanon'un kısa yaşamının bir kısmı Fransız kolonisi olan Martinique'de geçti. 1947'de önce Paris'e daha sonra da bir psikolog olmak için öğrenim gördüğü Lyon'a gitti, 1951'de diploma almaya hak kazandı ve uygulamalarına önce Saint Ylie'de sonra Pontorson, Normandy'de, ve son olarak da 1953 Kasım'ında çalışmaya başladığı Blida-Joinville, Cezayir 'de devam etti. Blida-Joinville 'de, servis şefi olmuştur. 1956'da bu görevinden felsefi bakış açısını oluşturmak için ayrıldı ve bu tercih onu çağdaş felsefenin önemli bir şahsiyeti yaptı. Onun felsefi bakış açısı dört başlık altında toplanabilir: sömürgecilik felsefesi; şiddet sorunu; ulusal özgürlük ve kültür; yeni bir hümanizm.

FELSEFE VE SÖMÜRGEÇİLİK

Fanon'un; *Black Skin, White Masks* ve *The Wretched of the Earth* adlı iki büyük çalışması, farklı zaman ve yerlerde ortaya çıkan sosyal dönüşüm, özellikle de anti sömürgeci radikal mücadeleler için bir kılavuz olmuştur. Fanon'un yazdıklarının devrimciler ve toplumsal eylemciler tarafından seçilmesi ve yayılması, profesyonel felsefi çevreler tarafından kabul görmesine engel olmuştur. Oysa, bu çalışmaları önemsemek bir hatadır, çünkü bu çalışmaların sömürüye maruz kalanların yaşadıklarını ortaya koymakta önemli katkıları vardır. Fanon'a göre sömürgeciliğin, özellikle de kendisinin yetiştiği Martinique ve Afrika'da kök salmış olan sömürgeciliğin iki boyutu vardır; birincisi *şiddet* yoluyla boyun eğdirerek sömürgeleştirme ve diğeri ise felsefi yapılar ve inançlarla doldurulmuş *fikri* yapılaşmadır. Sömürgeciliğin bu iki boyutuna da bu yazıda değinilecektir.

Evvvela, sömürgecilik amacı sömürgeleştirdiği insanları önce reddetmek ve en nihayetinde de onları inkar etmek olan bir felsefi antropoloji üzerine kuruldu. Bu felsefi antropolojiye göre, sömürgeleştirilenler insan değildir. Sömürgeci, insanları tanımlar ve onlara örnek olur ve sömürgeleşmiş olanlar bu ölçüler tarafından ölçülür ve eksikleri bulunur. Genellikle, bu ölçüler, sömürge altında yaşayan insanlar ve bu konu üzerine çalışmalar yapanlar için standart ölçütler haline gelir. Fanon bu çelişkiyi ilk olarak sömürgeciliğin kalbi olan memleketi Martinique'de anladı. Orada sömürülen insanların kendine özgü varlıklar olduğunu fark etti; erkek ya da kadın tamamıyla sömürgecinin bir eseriydi. Eğer orada sömürgeci olmasaydı, sömürülen de olmayacaktı. Yerleşimci, sömürülen ülkenin yerlisinden varlığını, mülkiyetini ister ve oranın ayrıcalıklarına sahip olur. Burada verilen yerli kavramı negatif olarak sömürgecinin zıttı olarak tanımlanmıştır,

sömürge dünyasının kesin bir biçimde bölünmüş olması şaşırtıcı değildir (*The Wretched of the Earth*, 37).

Sömürgecinin Manichean ayrımı “yerli olanı insanlık özelliklerinden sıyrır ve onu bir hayvana dönüştürür; yerleşimci, yerliden bahsederken *zoolojik* terimler kullanır. O sarı adamın sürüngenlere özgü hareketlerinden, hayvanlara özgü üremesinden ve el kol hareketleriyle konuşmasından bahseder. Yerleşimci, yerliyi (tam anlamıyla) tanımlarken sürekli olarak (ortaçağda yazılmış) hayvanlarla ilgili kitaba göndermeler yapar (age., s.42; ayrıca *Black Skin, White Mask*, bak. s.17). Sömürgeciliğin doğuşu ve yayılışı iki aşamada açıklanabilir. İlk aşamada sömürgeci, sömürdüklerini kendi arzularının, korkularının, niyetinin, kaygılarının vs. bir nesnesinden başka bir şey olarak görmez. Bu aşamada, sömürgeci için sömürdüğünü bir insan olarak görmek imkansızdır, tüm bunlarla birlikte bu *unvan* (sömürgeci), insanlar için saygı gerektiren bir kavramdır ve sınırlar bu suretle zorla kabul ettirilir. Yani, sömürgecinin ortaya koyacağı bir liberal proje anlamsızdır. Diğer aşamada ise, sömürge sömürgeci tarafından üretilen tanımlamayı içselleştirir. Bu nedenle, sömürülen, özgün olmayan kişisel bakış açısından ya da kendini tanımlamadan yoksun bir varoluş içindedir (özellikle *Black Skin, White Masks*’a bak.). Fakat bu, sömürgeci projenin varlık nedeni olan sömürgelerin medenileştirilmesi iddiasının çöküşünü gösterir. Sömürgeci devlet gerçekten yerli halkın medenileştirilmesinde ciddi olsaydı bile, yerli olanı “insan olmayan” Manichean kategorisine yerleştirmesi imkansız hale getirirdi. İnsan olmayanlar, ilk görüşte medeniyete aday olamazlar. Üstelik, insan olmayan insani kazanımlardan, yani tarihten, kültürden, sanattan yoksun kalıdır. Gerçekten de zenci dilsizdir (*Black Skin, White Masks*, Bölüm 1)

Sömürgeci tarafından biçimlendirilen bu imajı içselleştirirken, sömürge, sömürgecinin yaşam tarzını ne kadar içselleştirdiğine göre, insanlık merdivenindeki ilerleme sürecini ölçmede zorlanır. Fakat bunu yapmak da, bağımlılık kompleksi ve sömürgeciyi taklit etmek olarak adlandırılır (age., Bölüm 4). Sömürgecinin var oluşu patolojiktir. Biz Avrupa-Amerikan medeniyeti sakinlerinin sömürgeci faaliyetlerini, Plato’dan Freud’a Avrupa-Amerikan felsefesinde baskın olan insan la ilgili güçlü fikirlerin çöküşünü ele almalıyız. Böyle bir yükümlülük, bu geleneğin sınırlarını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Fanon bize bu örneği sunar. Buna ek olarak, Fanon’un sömürgeci sisteme destek sağlayan felsefi antropoloji değerlendirmesi, insan olma hallerinin tarihselliğine dikkat etmekte başarısız olan alternatif değerlendirmelere karşı bir meydan okuyuşu temsil eder. Sonuç olarak, Batı düşünce geleneğindeki bazı öncü düşünürleri doğrudan ele alışı ve onlar hakkında ortaya koyduğu tartışmalar, onları kendi

geleneklerini yeniden okumaya zorlamıştır (özellikle Gordon, 1995'e bak; Sekyi-Otu 1996; Serequberhan 1994). Sömürülenin insan olduğunu/insanlığını reddeden bu felsefi antropolojiye meydan okurken, Fanon insanlara yeniden işaret etme ve onları yeniden inşa etme imkanını bırakmadı. Onun hümanizmi aşağıda incelenmiştir:

ŞİDDET

Fanon'un felsefesinde onun şiddet hakkındaki düşünceleri kadar çok bilinen ve fakat az anlaşılan pek az amil vardır. Bazılarına göre, o şiddeti kendi için abartan/yücelten, eşsiz bir havaridir/öncüdür ya da en azından, yüce amaçların başarılması şartıyla şiddetin yayılmasına ve şiddete müsamaha gösterendir (*Reflections on Violence* adlı kitabında Hannah Arendt' Jean-Paul Sartre'ı Fanon'un *The Wretched of The Earth* 'deki şiddetle ilgili düşüncelerini yanlış okuduğu için tenkit eder, bakın, ayrıca Jean-Satre 'nin *The Wretched of The Earth* için 'Takdim'i; Zahor 1974; Jinadu 1986; Gordon 1996 bak.). Daha çok bir nüans olarak görülmesine rağmen, Fanon'un şiddet üzerine yaptığı açıklamalar daha dikkatli çözümlenmeleri gerektirmekte ve farklı felsefi imkanlar sunmaktadır. Bunlar; şiddetin doğası; ulusal özgürlük ve şiddet arasındaki ilişki, şiddetin ahlakla, sosyal ve politik felsefeyle meşrulaştırılması vb. Fanon'un şiddet anlayışını ortaya koymak için, onun yaptığı sömürgeciliğin felsefi çözümlemesine tekrar dönmeliyiz.

Yukarıda da gördüğümüz gibi sömürgecilik sömürülen halkın insan olduğunu reddeder ve onları yok sayar. İnsanlık iki biçimde çökertilmiştir. Sömürgeci kendini sömürülenden farklı olarak tanımladığı ölçüde gerçek gibi görüldüğü, gerçek olmayan bir var oluş içinde yaşar. Buna göre, gerçek insan ilişkileri olarak nitelendirilen tüm bu aşk, arkadaşlık, empati gibi unsurlar sömürgecinin hayatında da, sömürülenin hayatında da olmayacaktır. Bu arada, sömürülen sömürgecinin patolojik bir imitasyonu olan bir dünyada yaşamaya zorlanır ve sömürülenin, sömürgeci tarafından insani olarak görülmeyen bir var oluşu talep etmesi, kabul edilemez (bak., Albert Memmi, *The Colonizer and the Colonized*). Fanon için, sömürülen halkın şeytan olarak tanımlanması, temel beşeri haklarının/özelliklerinin yok sayılması, sömürgeci yapının bir özelliğidir ve bunlar şiddetin sonuçlarıdır.

Fanon'a göre sömürünün temeli şiddettir. Göçmenlerin göç ettiği ülkelerde vatandaşlar özellikle alt sınıf ve devlet arasındaki ilişkiye Anthony Gramsci'nin "sağlam sivil toplum yapısı... sistemin güçlü kale ve setleri" olarak adlandırdığı yapılar aracılık ederken (Gramsci, *Selections from the Prison Notebooks*, 288), sömürgelelerde bu durum tamamen farklıdır. Fanon farkı şöyle anlatır; kapitalist toplumlarda eğitim sisteminden, işçiler için geliştirilen iyiyi ödüllendirme ve sadakat sistemine kadar, çeşitli

kurumsallaşmış uygulamalar ve ideolojik aygıtlar üretime yardımcı olurlar, “sömürülen insanı çevreleyen hafifletilmiş kurallar ve teslimiyet atmosferi ”(*The Wretched of the Earth*, 38). Rıza baskıya hakim olur ve alt sınıflar statükoyu ahlaki bir sistem gibi kabul etmek üzere eğitilirler. Bu durum sömürgelerde tamamen farklıdır. “Sömürülen ülkelerde, polis ve asker sürekli varlığıyla,yaygın ve doğrudan müdahaleleri ile, yerli halkla temasını sürdürür ve dipçik darbeleri ve napalmı ile ona yerinden kıpırdamamasını öğütler. Açıkçası, hükümetin aracıları, salt şiddet diliyle konuşurlar. Aracı ne baskıyı hafifletir, ne de tahakkümü gizlemeye çalışır; bunlar, barış elçisi bilinciyle şiddeti gösteren ve uygulamaya koyan, ve yerli halkın zihinlerine ve evlerine şiddeti getirendir.” (age:). O, sömürülen ülkelerde razı noktasının olamayacağını ve bunun gerçekleşmesinin çok zor olduğunu savunur. O, sömürgelerde ikna faaliyetinin hiç olmadığını söylemiyor. Kanıtı şudur: Sömürgeci ülkeyi ele geçirdiği zaman bile bu nadirdir. Bu açıklama sömürgeciliğin karakterinin temel tutarsızlığında aranabilir; sömürgecilikten tüm insanlığın haberdar olması, o yardım istediğinde sadece yardım etmeyi önermek ve onların ona göre görmeleri, onların kendilerine ait meseleleri düzenleme haklarının olduğunu görme boyutudur.

Kendi hallerine bırakılan yerliler, kendilerini yönetme ehliyetine sahip olamazlar varsayımına dayandırılan sömürgeciliğin meşruluğunun altı oyulmadan bu yapılamaz. Ve ellerinden geldiğince yerliler kendi özgür iradelerini bırakmamalı ve dayatılan yabancı kanunlara karşı mukavemet etmeli, hiçbir seviyede yönetilenlerin rızası sağlanamaz. Bu atmosfer şiddet içinde yaratıldı ve aynı şekilde de sürdürüldü. Ancak, Fanon’a göre, yardımsever! Sömürgeci, sömürülenin insanlığını kolayca tanımayacak ya da sömürüleni küçümsemekten insan olma hakkını kağıt üzerinde ona bağışlamayacaktır. Bu nedenle, sömürülen kendi insanlığını sömürgecinin elinden *zorla almalı* ve sömürgecinin inşa ettiği bu dünyayı tamamıyla yerle bir etmeli. Sömürülen insanlığını yeniden kazanmak için, sömürgeci tarafından belirlenen -epistemolojik, metafizik, sosyal ve ahlakî- sınırları *bozmaya/ihlal etmeye* hazır olmalı, ve Fanon’a göre sömürgecinin insanlığı da iade edilmelidir.

Şiddet çoğu zaman sadece kan dökme/adam öldürme ya da fiziksel saldırı olarak anlaşılır. Fanon kurtuluş çabasının, kan dökmek ve akıtmakla tamamlanabileceği çıkarımını gizlemez. Sömürülen halk, zorbalığın bu, tamamıyla şiddetten oluşan, sömürgecinin haklı mücadelesine karşı açık şiddeti yayarak devam eden sömürge sistemine karşı *tepkisel* davranır ve böyle bir tepki gereklidir.

Şiddet, sömürge dünyasına hakim olmuştur, yerli sosyal formların yıkılması için durmaksızın davul çalar ve ekonominin, giyim biçiminin ve dışsal yaşamın referans

sistemlerini ayırt etmeksizin bozar, *aynı şiddet kendi tarihini biçimlendirmeye karar verdiği zaman yerli halk tarafından da devralınacak ve yasak bölgelere zorla girecek...* Sömürge dünyasını yıkmak, iki bölge arasındaki sınırların yok edilmesinden sonra, bu bölgeler arasında bir bağlantı/iletişim kurmak anlamına gelmez. Sömürge dünyasını yok etme bir bölgenin yok edilmesinden başka anlama gelmez. O yeryüzünün derinliklerine gömülmeli ya da ülkeden kovulmalıdır. (*The Wretched of Earth*, 40-1, vurgu tarafımdan yapıldı).

Kimileri onun kitaplarında sunduğu yıkıcı sömürgecilik ile ilgili tarihi değerlendirmelerini kabul etmeye bilir, kimileri ise onun sömürgeciliğin şiddet üzerine kurulmuş bir sistem olduğuna dair kavramsal açıklamalarına itiraz edebilir, ama onun iddialarının öncüllerini göz ardı etmemeliyiz ve onun akıldışı şiddetin havarisi gibi karikatürize edilmesine göz yummamalıyız. Nitekim yapılan eleştirel çalışmalarda Fanon'un şiddet hakkındaki fikirlerinin farklı bir biçimde ele alındığını görebiliriz. İsyan etme hakkı, isyanın gerekçeleri, ya da adil savaş gibi şu anda Batı felsefesinde tartışılmakta olan problemleri nasıl da aydınlattığını göreceğiz. Fanon'un bu konudaki ısrarı, psikoloji ve psikiyatride ortaya çıkan sorunlardan şu açıdan farklıdır ki sömürgeci zorbalığa karşı tedavi edici imkanlar/sonuçlar içermesidir. (age., bölüm 1; *Black Skin, White Masks*).

ULUSAL ÖZGÜRLÜK VE KÜLTÜR

Fanon'un "sahte bağımsızlık" olarak adlandırdığı ve bizim "gerçek özgürlük" ya da "doğru özgürlük" olarak anladığımız kavram arasında ve "ulusal bilinç" ve "sosyal ve politik bilinç" arasındaki ayrımı Fanon yaptı. (*The Wretched of the Earth*, Bölüm 2 ve 3) Bu iki ayrım da sömürgeleştirme sorunu ile ilgilidir. "Sahte bağımsızlık" adı altında sömürgeci ayrılıyormuş gibi görünür ve sömürülenler kendi kaderlerinin kontrolünü ele geçirmiş gibi algılanır. Fakat, bu sömürgeleştirme, sömürgeciliğin esaslarının sorgulanması sömürgecinin yok olması, yeryüzünün derinliklerine gömülmesi, ya da sömürgecinin (eski-sömürge) den kovulması anlamına gelmez, 'sömürülen halk kendi kaderi eski sömürgeci efendisinin kontrolü altındayken, onun *hazırladığı bağımsızlık tuzağı* onlara güzel görünür ve bu "yeni sömürgecilik riskini ortaya çıkarır". Bunun tabii sonucu, "ulusal bilincin", sömürgeciliğin özellikle sömürülen halkın insanlığını tahrip eden, tüm izlerini/eserlerini kökünden söküp atacak sömürge karşıtı mücadele için gerekli olan "sosyal ve politik bilincin" oluşumunu göz ardı eden yeni bir yönetici sınıfın ortaya çıkması tehlikesidir. Sömürgeciliğin arkada bıraktıklarından yeni bir ulus yaratmak yeterli

değildir. İnsanlığın iade ve ıslah edildiği yeni sosyal formların oluşturulması çok daha önemlidir. Bu nedenle,ulusal özgürlük zalimin üstün dilinden kurtulmak ve sömürülenin, sömürgecinin kültürü, modası ve imajıyla karışmış olan önceki geleneğinin temizlenmesi yani “sömürge sisteminin tamamen yok edilmesi” gerekmektedir. (*Toward the African Revolutions*.105; bak. Taiwo, Gordon‘da et al. 1996).

Yeryüzünün Lanetlileri (The Wretched of the Earth)’ün bazı bölümlerinde, Fanon’un şiddeti, herhangi bir bağımsızlık mücadelesinin olmazsa olmaz bir parçası olarak gördüğü yorumları yapılabilir. Böylesi yorumlar, şiddetin sömürge-karşıtı mücadelelerde kesinlikle gerekli ve kaçınılmaz olduğuna dair izlenimleri besler/arttırır. Ayrıca, böyle yorumlar Fanon’un şiddetle ilgili ayrıntılı çalışmalarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Öncelikle bu yorumlar şunu göz ardı etmektedir; Fanon’un şiddeti, sömürgeci yönetime karşı sömürülen halkın rahatlıkla kullanacağı bir silah olarak görmez. Sömürülenlerin zayıflık hissinden ve sömürgecinin zorla kabul ettirdiği menfi benlik bilincinden kurtulmaları için, ciddi ideolojik hazırlıklar yapması gerektirmektedir. Böylece, doğal bir tepki olarak onlar zorbalığa başvururlar, onlar şiddeti başlatan değil onunla mücadele edenlerdir. Ayrıca bu yorumlar Fanon’un; şiddet hakkındaki görüşlerini de hafife almaktadır; asıl amaç gerçek sömürgeleştirme sürecini başlatmaktır, sömürge dünyasındaki tabii düzeni radikal bir şekilde parçalamak, yok etmektir; dünün insan olmayan varlıklarını, yarının yöneticilerine, kendi tarihlerini imar edenlere dönüştürmektir.

Kaderlerinin değişmesiyle, hürriyetlerine kavuşan bu insanlar, kendi kültürel miraslarını ve varoluşlarını yeniden kazanabileceklerdir. Ancak bunlar eleştirel bir biçimde, sömürgecilik altında gerçekleştirilen deformasyonların farkına vararak ve düşünmeden yapılan kültürel anakronizme yön vererek yapılmalıdır. Fanon sömürülen halkı, düzmece bir otantiklik ve idrak edilmemiş/anlaşılmaz bir milliyetçilik adına yapılan uygulamalara ve o topraklara özgü oluşturulmuş olan çeşitli sahte, tehlikeli kurumlara karşı uyarır. Çünkü bunlar, yeni bağımsız olan devletlerdeki –bölgesel, etnik, dini ve ulusal vb.- gibi bölünmeleri körükler. (*The Wretched of the Earth*, Bölüm 4) Herhangi bir atacı eğilimlere karşı muhalefet yapmada, yerli entelektüelleri yerli kültürü eleştirel bir biçimde takdim etmek ve sömürgecilerinden öğrendiklerini benimsemekle suçlamaktadır (age., 224-225). “Bir ulusal kültür, insanların düşünce alanında kendilerini ortaya çıkaran ve varlıklarını muhafaza eden, tanımlamayıcı, meşrulaştırıcı ve övücü eyleme çabalarının bütünüdür. Bu nedenle bir az gelişmiş ülke kültüründe, mücadelenin merkezinde özgürlük mücadelesi olmalıdır.” (age., 233). Ulusal kültürü yeniden elde etme/inşa etme en önemli işlevlerden biridir ve Fanon bu görevi yeni devletlerin entelektüellerine tahsis etmiştir.

O'na göre “yeni hümanizm” olarak adlandırdığı zafere ulaşmak için gerekli olan sosyal ve siyasal bilinç, hem *sömürgeci mirası* hem de *yerel geleneği* aşmayı gerektirir. Ulusal özgürlük ve gerçek bir insan kültürü oluşturma Fanon'a göre bağımsızlık/sömürgesizleştirme sürecinin doğru ürünleridir ve eski-sömürgelerin yönetici sınıfları bunun meydana gelmesi için ellerinden geldiğince çaba göstermedi ve onlar insanlığa/insanoğluna ihanet ettiler.

YENİ BİR HÜMANİZM

Biz bu makaleye sömürgeciliği destekleyen felsefi antropolojiyi incelemekle başladık. Fakat Fanon'un felsefesinde sadece mazlumlardan bahsettiğini düşünmek bir hata olacaktır. Çünkü son çözümlerinde sömürülenleri de sömürgecilerin yaptıklarına karşı şu açıdan suçlamıştır: Avrupa'nın ilan ettiği fakat getiremediği hakiki bir insancılığı yaratamayışı. Sömürgecilik macerasında Avrupalı, insanları köleleştirerek, sömürgeleştirerek, aşağılayarak ve son olarak insanoğluna şiddet uygulayarak evrensel hümanizmin habercisi olduğu iddiasını çökertti. Özellikle özgürlük, eşitlik ve kardeşlik için yapılan sömürge-karşıtı mücadelede sömürgelerin burjuva hümanizmine çağrısını küçümsememesine rağmen, Fanon eski-sömürgeler hallerinden memnun olmaları yada Avrupalıya özenmemelerinde ısrar eder. Avrupalının başarısı Fanon'un hakkında çok fazla bir şey yazmadığı, ama ana hatlarını *Black Skin, White Masks*'da, *The Wretched of Earth* 'ın gizli sayfalarında bulabileceğimiz yeni hümanizmle değiştirilmelidir. Yeni hümanizmin bazı özelliklerinden burada bahsedebiliriz.

Yukarıdaki sayfalarda az önce bahsedildiği gibi, Fanon, Karl Marx'ın *The Eighteenth Brumaire of Louis Napoleon Bonapart*'ından aldığı pasajlarla okuyucularının dikkatini toplumsal devrimle ilgili eski şiire çeker... O, şöyle yazar:

Ben bir insanım ve ben dünyanın tüm geçmişini yeniden ele geçirebilirim... Her zaman bir insan, ruhun asaletinin zaferine yardım eder, her zaman bir insan hemicinsine hükmetmeye kalkmaz. Ben onun eylemlerinde dayanışma hissettim. Benim amacım kesinlikle insanların renklerininin geçmişini araştırmak ve ortaya çıkarmak değil. Kesinlikle ben kendimi, haksız yere tanınmamış Zenci medeniyetini yeniden canlandırmaya adamadım. Herhangi bir geçmişin savunucusu olmayacağım. Ben bugünü ve geleceğimi geçmişi yüceltmek için harcamayacağım (*Black Skin, White Masks*, 226).

Ancak Fanon, *Wretched of the Earth*'in sonunda yeni hümanizmin entelektüellere yüklediği görevi, özellikle eski sömürgelerdeki görevi oldukça açıkça belirtir, Marx'ın uyarılarıyla devam eder:

Avrupalıya, kendinden esinlenerek ihdas ettiği devletleri, kurumları ve toplumları için göklere çıkarmayalım/yüceltmeyelim. İnsanlık bizden taklit etmekten, kötü bir karikatür olmaktan öte başka bir şeyler bekliyor. Şayet biz insanlığı bir adım daha ileriye götürmek istersek, Avrupa'nın gösterdiği seviyeden başka bir seviyeye çıkmak istersek, biz icat etmeli ve keşifler yapmalıyız. Avrupa için, kendimiz için ve insanlık için, dostlarımız için yeni bir yaprak açmalıyız, yeni kavramlar üzerinde çalışmalıyız ve yeni bir insan anlayışı ortaya koymalıyız? (315-316).

Sömürgelerde unutilan, Avrupa'nın her yerinde sergilenen yeni hümanizmi ortaya koymak basmakalıp bir şey söylemek gibi gelebilir. Ancak, Fanon'un külliyatının yorumlanması, *kavramsal yapılar* oluşturmak için sahip olduğumuz tek temel yapı taşı olabilir.

Fanon'un yeni hümanizm çağrısının, karşı kültürü anlama ihtimallerine ilişkin bir kısım çağcıl tartışmalarımıza, kültürel evrensellere ve bizim pek çok dayanışmamızın ilerisine gitme gibi sonuçları vardır. Yeni hümanizm, en iyi ne olabileceğimize konusunda ısrarcı olan siyah milliyetçiliği yapanlar kadar beyaz milliyetçiliği yapanlara da kendi geçmişlerini gözden geçirmelerini söyler. Bu bizi sömürge karşıtı mücadelenin ötesine taşır ve Fanon'un felsefesinin son devrimci mirasıdır; burada ne bir sömürgeci ne bir sömürgeleştirme, ne bir zalim ne de mazlum yoktur, burada insanlık yeniden bir ve bütün olur.

Olufemi Taiwo

Blackwell'in *A Companion to the Philosophers*, ed. By Robert L. Arrington isimli yayınından çevrilmiştir. Türkçesi: **Sümevra SÖKEN-Gülfem KELEŞ**

BİBLİYOGRAFYA

Black Skin, White Masks, çev. Charles Lam Markmann (New York ; Grove Pres, 1967).

Türkçe'ye *Siyah Deri, Beyaz Maske* olarak kazandırıldı. *The Wretched of the Earth*, çev. Constance Farrington (New York: Grove Weidenfeld, 1968).

Türkçe'ye *Yeryüzünün Lanetlileri* olarak kazandırıldı.

Toward The African Revolution, çev. Haakon Chevalier (New York. Grove Pres, 1969).

İleri okumalar için:

Gordon,Lewis r.,Sharpley-Whiting,t.Denean,and White,Renee t.(eds): *Fanon:A Critical Reader* (Oxford:Blackwell,1996).

Gordon,Lewis r:*Fanon and the Crisis of European Man* (New York: Routledge,1995).

Hansen,Emmanuel:*Frantz Fanon: Social and Political Thought* (Columbus:Ohio State University Pres,1977).

Jinadu,L.Adele: *Fanon: In Search of the African Revolution*(London: KPI\ Routledge & Kegan Paul,1986).

Sekyi-Ato: *Fanon's Dialectic of Experience* (Cambridge,MA:Harvard University Pres,1996).

Serequberhan,Tsenay.*The Hermeneutics of African Philosophy: Horizon And Discourse* (New York:Routledge,1994).

Zabar, Renete: *Colonialism and Alienation*, çev.W.F. Feuser (New York : Monthly Review Pres,1974).